

[Fin](#)

[Sve](#)

[Eng](#)

Sensitiivisyysmalli
juridiikan ammattilaisille

 Valitse sivu

Tärkeitä pykälää seksuaalirikosten, lähisuhdeväkivallan ja ihmiskaupan uhrien kannalta

Yleistä

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU, rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista (uhridirektiivi) tuli saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä 25.10.2015 mennessä. Suomen lainsäädäntöä on direktiivin vuoksi muutettu. Uudistukset tulivat voimaan maaliskuussa 2016.

Direktiivin myötä rikoslain 20 lukua (seksuaalirikoksista) ei muutettu. Kyseistä lukua on kuitenkin muutettu viime vuosina. On huomattava, että rikoksiin sovelletaan tekoajan lainsäädäntöä ja siksi myös seksuaalirikosten aikaisemmat pykälät tulee tuntea. Tehdäänhän erityisesti seksuaalirikoksista rikosilmoituksia pitkänkin ajan kuluttua teosta ja tällöin tulevat sovellettavaksi tekoaikana voimassa olleet säännökset.

Seksuaalirikosten uhrin

Rikoslaki 20 luku ([24.7.1998/563](#))

1 §. Raiskaus ([27.6.2014/509](#))

”Joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa, on tuomittava raiskauksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, on sukupuoliyhteydessä hänen kanssaan. ([13.5.2011/495](#)).

Jos raiskaus huomioon ottaen uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat on kokonaisuutena arvostellen vähemmän vakava kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitetut teot, rikosentekijä on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Samoin tuomitaan se, joka muualla kuin joka muualla kuin 1 momentissa tarkoitetulla uhkauksella pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen. Mitä edellä tässä

momentissa säädetään, ei sovelleta, jos raiskauksessa on käytetty väkivaltaa.

Yritys on rangaistava”.

Huomioita pykälästä

On tärkeää huomata, että 1. momentissa mainitut väkivallan käyttäminen tai väkivallalla uhkaaminen eivät ole ainoat raiskausrikoksen tunnusmerkistötekijät, vaikka ne tulevatkin kaikille ensimmäiseksi mieleen raiskauksista puhuttaessa.

2. momentissa mainittujen tunnusmerkistöjen ymmärtäminen edellyttää usein uhrin haavoittuvuuden tunnistamista. Henkilön tiedottomuus, sairaus, vammaisuus, pelkotila tai muu avuton tila on mainittu tekijöiksi, joiden johdosta henkilön katsotaan olevan puolustuskyvyttömässä tilassa tai tilassa, jossa hän on kykenemätön ilmaisemaan tai muodostamaan tahtoaan.

Raiskauspykälän 3. momentin myötä kumottiin ns. ”lievää raiskausta” eli pakottamista sukupuoliyhteyteen koskeva 3. pykälä. Samalla rangaistusasteikko ankaroitui. Mikään väkivalta ei enää oikeuta lieventämään raiskauksesta tuomittavaa rangaistusta.

2 §. Törkeä raiskaus ([27.6.2014/509](#))

”Jos raiskauksessa

- 1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,
- 2) rikoksen tekevät useat tai siinä aiheutetaan erityisen tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä,
- 3) kohteena on kahdeksatoista vuotta nuorempi lapsi,
- 4) rikos tehdään erityisen ra´alla, julmalla tai nöyryyttävällä tavalla tai
- 5) käytetään ampuma- tai teräasetta tai muuta hengenvaarallista välinettä taikka muuten uhataan vakavalla väkivallalla

ja raiskaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä raiskauksesta vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.”

Huomioita pykälästä

Törkeää raiskausta koskevaa pykälää muutettiin vuonna 2014. Merkittävin muutos koskee kohtaa kolme. Sen mukaan, jos uhri on alle kahdeksantoista vuotta nuorempi lapsi, raiskaus tulisi katsoa törkeäksi. Lisäksi raiskauksen tulee myös kokonaisuutena olla törkeä, jotta törkeä raiskaus tulisi kyseeseen. Pykälästä poistettiin kohdassa yksi vaatimus tahallisesti aiheutetusta vakavasta ruumiinvammasta, vakavasta sairaudesta tai hengenvaarallisesta tilasta.

4 §. Pakottaminen seksuaaliseen tekoon, ([24.7.1998/563](#))

”Joka väkivallalla tai uhkauksella pakottaa toisen ryhtymään muuhun kuin 1 §:ssä tarkoitettuun seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi ja se olennaisesti loukkaa toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava pakottamisesta seksuaaliseen tekoon sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Pakottamisesta seksuaaliseen tekoon tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, saa hänet ryhtymään 1 momentissa tarkoitettuun seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi ja se olennaisesti loukkaa hänen seksuaalista itsemääräämisoikeuttaan. ([13.5.2011/495](#)).

Yritys on rangaistava”.

Huomioita pykälästä

Väkivallan käyttäminen, väkivallalla uhkaaminen tai jollakin muulla uhkaaminen ovat seksuaaliseen tekoon pakottamisen pykälän 1. momentin tunnusmerkistökäsitteet. Kyseeseen tulee myös muulla kuin väkivallalla uhkaaminen.

Pykälän 2. momentti vastaa raiskauspykälän 2. momenttia, mutta kysymys on seksuaalisesta teosta, ei sukupuoliyhteydestä. Henkilön tiedottomuus, sairaus, vammaisuus, pelkotila tai muu avuton tila on mainittu tekijöiksi, joiden johdosta henkilön katsotaan olevan puolustuskyvyttömässä tilassa tai tilassa, jossa hän on kykenemätön ilmaisemaan tai muodostamaan tahtoaan.

5 §. Seksuaalinen hyväksikäyttö (24.7.1998/563)

”Joka asemaansa hyväksikäyttäen taivuttaa sukupuoliyhteyteen tai ryhtymään muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi

- 1) kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön, joka on koulussa tai muussa laitoksessa hänen määräysvaltansa tai valvontansa alainen taikka muussa niihin rinnastettavassa alisteisessa suhteessa häneen,
- 2) kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön, jonka kyky itsenäisesti päättää seksuaalisesta käyttäytymisestään on hänen kypsyttömyytensä sekä osapuolten ikäeron vuoksi olennaisesti heikompi kuin tekijällä, käyttämällä törkeästi väärin tämän kypsyttömyyttä,
- 3) henkilön, joka on hoidettavana sairaalassa tai muussa laitoksessa ja jonka kyky puolustaa itseään taikka muodostaa tai ilmaista tahtoaan on sairauden, vammaisuuden tai muun heikkoudentilan vuoksi olennaisesti heikentynyt, tai
- 4) henkilön, joka on hänestä erityisen riippuvainen, käyttämällä törkeästi väärin tätä riippuvuussuhdetta tekijästä,

on tuomittava seksuaalisesta hyväksikäytöstä sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.”

Huomioita pykälästä

KKO:n tapauksessa 2014:17 arvioitiin sitä, oliko hoitajana, opettajana ja kansanparantajana (X) toiminut henkilö asemaansa hyväksikäyttäen syyllistynyt seksuaaliseen hyväksikäyttöön. KKO totesi ratkaisussaan, että seksuaalinen hyväksikäyttö ei edellytä toisen pakottamista, vaan seksuaalinen teko voi tapahtua kokonaan vastustuksetta. Seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkaaminen sisältyy siihen, että teon kohteena oleva henkilö joko alisteisen asemansa tai puolustuskyvyttömyytensä johdosta ei kykene tasavertaisesti päättämään osallistumisesta seksuaaliseen tekoon ja että tekijä käyttää sitä hyväkseen.

KKO katsoi, että asianomistajat olivat hoito- ja opetussuhteeseen perustuen alisteisessa asemassa yliveritaisena pitämänsä X:ään nähden ja, että X:llä oli ollut henkinen yliote asianomistajiin. X ja asianomistajat eivät olleet näin ollen tasavertaisessa asemassa.

X oli vaikuttanut epäasiallisesti asianomistajien seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen, jota on jo sellaisenaan pidettävä taivuttamisena. KKO katsoi, että asian arvioinnin kannalta merkityksellistä oli se, että taivuttamisen toteuttamistavan vuoksi ei ole luotettavasti selvitettävissä, onko asianomistajien ryhtyminen seksuaalisiin tekoihin johtunut yksinomaan X:n taivuttelusta.

Seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistö edellyttää lisäksi, että seksuaaliseen tekoon taivutettu henkilö on taivuttajasta erityisen riippuvainen ja että tätä riippuvuussuhdetta käytetään törkeästi väärin. Tapauksen todistajalausunnon mukaan riippuvuussuhteen syntymisen riski on erityisen suuri silloin, jos hoitojen antaja koetaan ainutlaatuisena ja esimerkiksi kykeneväksi poistamaan kivut kuten tapauksessa oli ollut. KKO katsoi asiassa tulleen selvitettyksi, että X oli kyennyt ohjaamaan asianomistajien seksuaalista käyttäytymistä ja

ylläpitämään seksuaalista vaikutusvaltaansa heihin sellaisin menetelmin, joiden seurauksista nämä eivät olleet tietoisia ja joihin he eivät olisi halunneet suostua. KKO katsoi, että riippuvuussuhteen väärinkäyttö oli lisäksi törkeää.

5 a §. Seksuaalinen ahdistelu (27.6.2014/509)

”Joka koskettelemalla tekee toiselle seksuaalisen teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava, jollei teosta muualla tässä luvussa säädetä rangaistusta, seksuaalisesta ahdistelusta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.”

Huomioita pykälästä

Vuonna 2014 lisättiin lakiin 5 a §, joka koskee seksuaalista ahdistelua. Lainvalmistelussa on katsottu, että rangaistussäännös on toissijainen muihin seksuaalirikoksia koskeviin rangaistussäännöksiin nähden. Sitä sovelletaan, jos teosta ei muualla rikoslain 20 luvussa säädetä rangaistusta. (HE 216/2013 s. 61)

Seksuaalisesta häirinnästä työelämässä voidaan rangaista rikoslain 47 luvun 3 §:n mukaan työsyryntänä. Tällöin lähtökohtana on tasa-arvolain mukainen seksuaalisen häirinnän käsite, joka on laajempi käsite kuin rikoslaissa oleva seksuaalisen ahdistelun käsite. Työelämässä tapahtuva seksuaalinen teko voi tulla arvioitavaksi seksuaalisen teon vakavuudesta riippuen työturvallisuusrikoksena tai työsyryntänä lisäksi myös esimerkiksi seksuaalisena hyväksikäyttönä tai seksuaalisena ahdisteluna. (HE 216/2013 s. 59)

6 §. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (20.5.2011/540)

”Joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon, on tuomittava lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan myös se, joka on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremmalla lapsella, jos rikos ei 7 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla ole kokonaisuutena arvostellen törkeä. Lisäksi lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan se, joka menettelee 1 momentissa tai edellä tässä momentissa tarkoitetulla tavalla kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden sekä asuu lapsen kanssa samassa taloudessa.

Yritys on rangaistava”.

Huomioita pykälästä

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön muodostavat koskettelu tai muu seksuaalinen teko, joka on omiaan vahingoittamaan lapsen kehitystä ja jonka kohteena tai tekijäksi houkuteluna alle 16-vuotias on.

Myös sukupuoliyhteys alle 16-vuotiaan kanssa merkitsee lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä, pääsääntöisesti kuitenkin teon kvalifioitua tekoa eli törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä.

Tärkeää on huomata, että lain esitöissä mainitaan, että seksuaalisesti latautuneiden tapahtumien tai asioiden kertominen lapselle sekä seksuaalisväritteisten viestien lähettäminen lapselle täyttää lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön (HE 2828/2010 s. 107)

Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan 2017:50, että tekijän ja teon kohteena olevan iällä ja keskinäisellä suhteella on vaikutusta siihen, millaista tekoa voidaan pitää seksuaalisesti olennaisena tai ylipäättään seksuaalisena (HE 6/1997 s.189). Tapauksessa oli kyse 32-vuotiaasta (B) sekä 13-15 -vuotiaista lapsista. Osapuolet eivät tunteneet ennen B:n yhteydenottoa. Keskustelu käytiin pikaviestein internetin sivustoilla, joilla tyypillisesti keskustellaan hyvin vaihtelevista ja joskus myös sukupuolielämään liittyvistä asioista. B:n viestit olivat sisältäneet suoria seksuaaliseen kanssakäymiseen liittyviä ehdotuksia, intiimejä tiedusteluja ja suoria viittauksia seksuaalisiin tekoihin. Lisäksi KKO katsoi, että viestit olivat korostuneen henkilökohtaisia. KKO katsoi, että viestien

lähettäminen oli seksuaalisesti olennainen teko. B:n katsottiin syyllistyneen lapsen seksuaalisiin hyväksikäyttöihin. KKO totesi myös, että keskustelusivuston luonne tai lasten oma käyttäytyminen eivät vaikuta sen arvioimiseen, onko B:n menettely täyttänyt seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön.

7 §. Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (20.5.2011/540)

”Jos

1) tekijä on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tapauksessa kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa taikka

2) lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä

a) kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa,

b) rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai

c) rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi,

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava”.

Huomioita pykälästä

Sukupuoliyhteys katsotaan lähtökohtaisesti törkeäksi lapsen seksuaaliseksi hyväksikäytöksi. Jos teko ei kuitenkaan ole kokonaisuutena arvostellen törkeä, kyse on lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Lisäksi törkeän hyväksikäytön tunnusmerkkejä ovat lapsen iän tai kehitystason vuoksi aiheutunut erityinen vahinko, rikoksen erityisen nöyryyttävä tekotapa tai lapsen tekijää kohtaan tuntema erityinen luottamus tai riippuvainen asema, mikä on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle. (=ankaroittamisperusteet)

Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan 2017:50, että pelkästään rikoksen törkeän tekomuodon jonkin ankaroittamisperusteen täytyminen ei riitä rikoksen katsomiseen kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Joissakin tapauksissa ankaroittamisperusteen ilmenemistapa saattaa kuitenkin olla niin korostunut, että se jo sellaisenaan antaa aiheen arvioida rikoksen myös kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Arviointi perustuu tällöin kunkin ankaroittamisperusteen tai -perusteiden ilmenemismuotoon. KKO katsoi ratkaisussaan lain esitöihin vedoten, että tekotapaa, johon sisältyy sukupuoliyhteys, on perusteltua jo lähtökohtaisesti arvioida ankarammin kuin muita seksuaalisen hyväksikäytön muotoja, koska sukupuoliyhteys on omiaan vahingoittamaan lasta enemmän kuin muut tekotavat.

7 a §. Rajoitussäännös (20.5.2011/540)

”Lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä tai 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna törkeänä lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä ei pidetä tekoa, joka ei loukkaa kohteen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja jonka osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsyudessa ei ole suurta eroa.”

Huomioita pykälästä

Voimassa olevan säännöksen säätämisen yhteydessä on todettu (HE 6/1997 vp s.183), että tavoite suojata lasta seksuaaliselta hyväksikäytöltä ei vaadi rajoittamaan nuorten keskinäisiä sukupuolisuhteita silloin, kun ne eivät sisällä toisen hyväksikäyttämistä.

8 §. Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö (10.4.2015/384)

”Joka lupaamalla tai antamalla välitöntä taloudellista arvoa edustavan korvauksen saa 9 tai 9 a §:ssä taikka 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitetun rikoksen kohteena olevan henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai siihen rinnastettavaan seksuaaliseen tekoon, on tuomittava, jollei teko ole 8 a §:n mukaan rangaistava, seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä tuomitaan myös se, joka käyttää hyväkseen kolmannen lupaamaa tai antamaa 1 momentissa tarkoitettua korvausta ryhtymällä sukupuoliyhteyteen tai siihen rinnastettavaan seksuaaliseen tekoon sanotussa momentissa tarkoitettuna rikoksen kohteena olevan henkilön kanssa.

Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä tuomitaan niin ikään se, joka tekee 1 tai 2 momentissa tarkoitettua teon, vaikka hänellä on ollut syytä epäillä 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna henkilön olevan 9 tai 9 a §:ssä taikka 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitettuna rikoksen kohteena.

Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.”

Huomioita pykälästä

Pykälä koskee seksin ostamista vain parituksen ja ihmiskaupan uhreilta. Lakiehdotuksessa ehdotettiin, että seksin ostaminen olisi säädetty rangaistavaksi yleisesti, mutta ehdotusta ei hyväksytty niin laajana vaan säännöstä rajattiin (HE 221/2005).

Lakivaliokunnan mietinnössä 10/2006 vp (s. 6) tarkasteltiin olosuhteita, joissa tekijän voidaan katsoa mieltävän tilanteen (tahallisuutta edellyttävän) syyksiluettavuusvaatimuksen täyttävällä tavalla. Mietinnön mukaan paritukseen tyypillisesti viittaavina piirteinä voidaan pitää esimerkiksi sitä, että kohteeseen saadaan yhteys välikäden kautta tai että korvaus suoritetaan muulle henkilölle kuin teon kohteelle. Paritukseen viittaa usein myös se, että henkilö tietoverkossa ilmoittaa valmiudestaan maksulliseen seksuaalisuhteeseen tavalla, joka osoittaa tällaisen ilmoituksen olevan osa järjestäytyneesti suunniteltua laajempaa kokonaisuutta. Näin voi olla esimerkiksi, jos samalla tietoverkkosivustolla on useiden eri henkilöiden samankaltaisia ilmoituksia. Ihmiskauppaan viittaavana piirteinä voidaan puolestaan pitää esimerkiksi sitä, että teon kohteena olevan henkilön liikkumisvapautta on havaittavasti rajoitettu tai että teon kohteena oleva henkilö ei ole psyykkisesti täysin toimintakykyinen. (HE 229/2014)

Ratkaisussa 2012:66 korkein oikeus viittasi tältä osin lakivaliokunnan mietintöön, mutta katsoi, ettei kyseisessä tapauksessa ollut ilmennyt tällaisia paritukseen viittaavia seikkoja. Lisäksi korkein oikeus totesi, että havaittavissa oleva psyykkisen toimintakyvyn puute ja täydellinen kielitaidottomuus voivat vahvastikin viitata siihen, ettei henkilö kykene toimimaan itsenäisesti, vaan että hän toimii parituksen tai ihmiskaupan uhrina. Pelkästään verraten nuoresta iästä tai ulkomaalaistaustasta tällaista epäilyä ei voida korkeimman oikeuden mukaan katsoa syntyvän.

Vaikka tekijä ei tosiasiallisesti ole mieltänyt tunnusmerkistön toteutumista mahdolliseksi tai ei ole tullut sitä ajatelleeksi, voidaan hänet silti tuomita seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä, jos hänellä on jonkin ulkoisen seikan johdosta ollut syytä epäillä, että henkilö on säännöksessä tarkoitettuna rikoksen kohteena. Pelkästään yleinen tieto siitä, että osa prostituoiduista on parituksen tai ihmiskaupan kohteena, ei kuitenkaan olisi riittävä syy epäillä tätä yksittäistapauksessa. Rangaistavuus edellyttää sitä, että henkilö todella on parituksen tai ihmiskaupan kohteena. Teko ei siis olisi rangaistava, jos ilmenneiden seikkojen perusteella oli syytä epäillä esimerkiksi paritusta, mutta henkilö ei todellisuudessa ollut parituksen kohde. (HE 229/2014)

Lakivaliokunnan mietinnössä 10/2006 vp (s. 6) todettu: Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä rankaiseminen ei edellytä, että pykälässä mainituista parituksesta tai ihmiskaupasta olisi annettu lainvoimainen tuomio. Säännöksen sanamuoto ei myöskään edellytä, että esimerkiksi parittajan henkilöllisyys tai paritusrikoksen muut yksityiskohdat olisi selvitetty.

8 a §. Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta (25.8.2006/743)

”Joka lupaamalla tai antamalla korvauksen saa kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon, on tuomittava seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (20.5.2011/540)

Yritys on rangaistava.”

Huomioita pykälästä

Pykälän rangaistusasteikkoa korotettiin vuonna 2011. Nykyisin maksimirangaistus on kaksi vuotta, kun se aiemmin oli yksi vuosi. Lain esitöiden mukaan seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta on moitittavampi teko kuin palvelujen ostaminen täysi-ikäiseltä, siksi myös rangaistusasteikko on korkeampi (HE 221/2005 s.56).

8 b §. Lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin (20.5.2011/540)

”Joka ehdottaa tapaamista tai muuta kanssakäymistä lapsen kanssa siten, että ehdotuksen sisällöstä tai olosuhteista muuten ilmenee tekijän tarkoituksena olevan 17 luvun 18 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla valmistaa kuvia tai kuvatallenteita, joissa sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasti esitetään lasta, taikka kohdistaa lapseen tämän luvun 6 tai 7 §:ssä tarkoitettu rikos, on tuomittava lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin tuomitaan myös se, joka houkuttelee kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon 8 a §:ssä tarkoitettulla tavalla taikka esiintymään sukupuoliyhteyttä loukkaavassa järjestetyssä esityksessä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettun rikoksen yritys on rangaistava.”

Huomioita pykälästä

Lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin säädettiin rangaistavaksi 1.6.2011 alkaen. Rikoksen täytyminen ei edellytä sitä, että rikosentekijä ja lapsi tapaisivat tai että muu kanssakäyminen tapahtuisi. KKO:n oikeustapauksen 2017:50 perusteluista ilmenee, että lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin on kysymys rikoksesta, joka ajallisesti edeltää tunnusmerkistössä mainittujen seksuaali- ja muiden rikoksen yrityksiä (HE 282/2010 vp. s.106-107). Tällaisesta houkuttelurikoksesta voisi olla kysymys esimerkiksi silloin, kun vaaraa lapsen seksuaalisen hyväksikäyttörikoksen toteutumisesta ei vielä olisi sen johdosta, ettei tekijällä ja lapsella olisi välitöntä tai saman tien toteutettavissa olevaa kuvayhteyttä toisiinsa. Menettely on edennyt rangaistavaksi jo silloin, kun tekijä on ehdottanut kanssakäymistä.

Rikosentekijän tarkoituksen tulisi ilmetä ulkoisista, objektiivisesti havaittavista seikoista. Rikosentekijän tulisi siis ehdotusta tehdessään tai sen jälkeen toimia tavalla, joka osoittaisi hänen tarkoitustaan tehdä säännöksessä tarkoitettu rikos. Houkuttelurikokselle on tyypillistä, että rikosentekijä esiintyy väärällä profiililla esimerkiksi todellista ikäänsä huomattavasti nuorempana.

KKO katsoi, että säännöksessä tarkoitettun ehdotuksen tapaamisesta tai muusta kanssakäymisestä tulee olla luonteeltaan konkreettinen. Ehdotuksesta tai muutoin olosuhteista tulee käydä ilmi tapaamisen tai muun kanssakäymisen ajankohta ja paikka siten, ettei tapaamisen onnistuminen käytettävissä olevien tietojen perusteella ole epätodennäköistä tai ettei suunnitelman toteutuminen ole ainakaan käytännössä mahdotonta.

B oli KKO:n tapauksessa yksilöinyt tapaamisajankohdan seuraavaksi viikonlopuksi ja tapaamispaikaksi lapsen asuinpaikkakunnan tai Helsingin. Asiassa ei ollut selvitystä siitä, oliko B ollut tietoinen lapsen asuinpaikkakunnasta tai oliko lapsi ollut tietoinen B:n tarkemmasta asuinpaikasta Helsingissä. Ottaen kuitenkin huomioon, että B:llä ja lapsella oli ollut ainakin toistensa keskustelupalveluun liittyvät yhteystiedot, jotka mahdollistivat suunnitellun tapaamisen tarkempien yksityiskohtien myöhemmän sopimisen, KKO katsoi, että henkilökohtaisesti tapahtuvaksi suunnitellun tapaamisen yksityiskohdat oli määritelty tunnusmerkistön täyttymisen kannalta riittävän konkreettisesti.

8 c §. Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen (20.5.2011/540)

”Joka seuraa järjestettyä esitystä, jossa kahdeksatoista vuotta nuorempi henkilö esiintyy sukupuolisiveellisyttä loukkaavalla tavalla, on tuomittava sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.”

Huomioita pykälästä

Esityksen seuraaminen voi tapahtua paikan päällä tai viestintäteknologiaa hyväksi käyttäen. Seuraamisesta ei erikseen rangaistaisi tekijää, joka saa aikaan sen, että kuuttatoista vuotta nuorempi (joissakin tapauksissa 16- tai 17-vuotias) henkilö esiintyy sukupuolisiveellisyttä loukkaavassa esityksessä ja joka seuraa esitystä. Tällöin tekijä syyllistyisi ankarammin rangaistavaan rikokseen eli lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai törkeään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön. (HE 282/2010)

Esityksen seuraamisrikoksen lisäksi tekijä voitaisiin tuomita samalla muustakin rikoksesta, joka liittyy esityksen järjestämiseen. Esimerkiksi jos esityksestä taloudellisesti hyötyvä henkilö seuraa esitystä, hänet voitaisiin seuraamisrikoksen lisäksi tuomita tapauksesta riippuen ihmiskauppa- tai paritusrikoksesta. (HE 282/2010)

9 §. Paritus (24.7.1998/563)

”Joka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä

- 1) järjestää huoneen tai muun tilan korvausta vastaan tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä tai siihen rinnastettavaa seksuaalista tekoa varten tai kahdeksatoista vuotta nuoremman lapsen tekemää, ilmeisellä tavalla sukupuolisiveellisyttä loukkaavaa tekoa varten,
- 2) vakiintuneena osana liiketoimintaansa majoittaa sellaiseen tekoon ryhtyvää ja siten olennaisesti edistää tekoa,
- 3) yhteystietoja välittämällä tai muuten markkinoi jonkun sellaiseen tekoon ryhtymistä tietäen, että hänen toimintansa olennaisesti edistää teon toteutumista,
- 4) muuten käyttää hyväkseen jonkun ryhtymistä sellaiseen tekoon tai
- 5) viettelee jonkun sellaiseen tekoon,

on tuomittava parituksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

(19.12.2014/1177)

Yritys on rangaistava.”

Huomioita pykälästä

Vuoden 2014 seksuaalirikoslain uudistuksen lain esitöissä ihmiskauppaa ja paritusta koskeviin rangaistussäännöksiin tehtiin muutoksia, joiden myötä ihmiskauppaa koskeva kriminalisointi paremmin vastaa Suomea sitovissa kansainvälisissä asiakirjoissa asetettuja ihmiskaupan kriminalisointivelvoitteita ja joilla selvennetään rajanvetoa ihmiskaupparikosten ja paritusrikosten välillä. Paritusta koskevaa rangaistussäännöstä muutettiin niin, että siitä poistettiin tekotapana ”painostaa”, jota vastaava ”toista painostamalla” puolestaan lisättiin keinoksi ihmiskauppaa koskevaan rangaistussäännökseen. (HE 103/2014)

Samana lakimuutoksen yhteydessä päätettiin, että parituksen kohteelle voidaan esitutkintaa varten määrätä avustaja riippumatta siitä, onko hänet katsottu asianomistajaksi ja onko hän esittänyt asiassa vaatimuksia. Parituksen kohteelle voidaan määrätä myös tukihenkilö rikosprosessia varten. (HE 103/2014)

9 a §. Törkeä paritus (9.7.2004/650)

”Jos parituksessa

- 1) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,
- 2) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai
- 3) kohteena on kahdeksatoista vuotta nuorempi lapsi

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä parituksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

(19.12.2014/1177)

Yritys on rangaistava.”

Huomioita pykälästä

Parituksen ja ihmiskaupan säännösmuutosten lisäksi törkeän parituksen ja törkeän ihmiskaupan säännöksiä muutettiin vastaamaan paremmin kansainvälisiä sopimuksia. Törkeää paritusta koskevasta rangaistussäännöksestä poistettiin vuoden 2014 lakimuutoksella 3. kohta, jonka mukaan parituksen voi tehdä törkeäksi paritukseksi se, että teolla aiheutetaan tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila taikka näihin rinnastettavaa erityisen tuntuva kärsimystä ja jota vastaava kohta on törkeää ihmiskauppaa koskevassa rangaistussäännöksessä.

Momentin 3 kohdassa olevia seurauksia voi aiheutua nimenomaan tilanteissa, joissa henkilöä taivutetaan toimimaan prostituutiossa vastoin tahtoaan, jolloin kysymys on ihmiskaupparikokselle ominaisesta painostamisesta tai uhkailusta. On syytä korostaa, että 3 kohdan poistaminen törkeästä parituspykälästä ei tarkoita, että kohdassa mainittuja seurauksia aiheuttavat rikokset (esimerkiksi pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely sekä vammantuottamus ja törkeä vammantuottamus) olisivat merkityksettömiä paritusrikosten kohdalla. Jos tällaisia rikoksia tehdään rikoslain 20 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitetun teon yhteydessä ja jos ihmiskaupparikoksen kaikki tunnusmerkistökäijät eivät kuitenkaan täyty, rikosentekijä on joka tapauksessa erikseen tuomittava paritusrikoksesta ja kysymyksessä olevan seurauksen aiheuttaneesta rikoksesta. (HE 103/2014)

10 §. Määritelmät (27.6.2014/508)

”Sukupuolilyhteydellä tarkoitetaan tässä laissa sukupuolielimellä tehtävää taikka sukupuolielimeen tai peräaukkoon kohdistuvaa seksuaalista tunkeutumista toisen kehoon taikka toisen sukupuolielimen ottamista omaan kehoon.

Seksuaalisella teolla tarkoitetaan tässä laissa sellaista tekoa, joka tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen on seksuaalisesti olennainen.”

Huomioita pykälästä

Seksuaalisen teon määritelmä muuttui 1.6.2011. Tuolloin ei enää edellytetty, että tekijän on tavoiteltava seksuaalista kiihotusta tai tyydytystä.

Sukupuolilyhteyden määritelmää muutettiin vuonna 2014. Tuolloin määritelmää laajennettiin niin, että se kattaa myös esineen tai muun ruumiinosan kuin miehen sukupuolielimen työntämisen peräaukkoon.

11 §. Syyteoikeus (27.6.2014/509)

Syyttäjä ei saa nostaa syytettä kahdeksantoista vuotta täyttäneeseen henkilöön kohdistuneesta seksuaalisesta ahdistelusta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

Huomioita pykälästä

Pykälää muutettiin vuonna 2014. Seksuaalirikosluvun asianomistajarikoksia vähennettiin ja vain täysi-ikäisen seksuaalinen ahdistelu määrättiin asianomistajarikokseksi eli syyttäjä ei saa nostaa syytettä ellei asianomistaja sitä vaadi. Poikkeuksena ovat kuitenkin tapaukset, joissa erittäin tärkeä yleinen etu vaatii syytteen nostamista. Näissä tapauksissa syyttäjän on nostettava syyte.

13 §. Oikeushenkilön rangaistusvastuu

”Paritukseen ja törkeään paritukseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään. Sama koskee 8 b §:n 1 momentissa tarkoitettua rikosta, jossa ehdotetaan tapaamista tai muuta kanssakäymistä lapsen kanssa tarkoituksena valmistaa kuvia tai kuvataallenteita, joissa sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasti esitetään lasta.”

Huomioita pykälästä

Myös ihmiskaupparikokset kuuluvat oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin. Siitä säädetään sikoslain 25 luvussa.

Oikeushenkilön vastuu ei vaikuta rikoksen tehneiden luonnollisten henkilöiden rikosoikeudelliseen vastuuseen. Oikeushenkilön vastuu ei puolestaan ole aina rikosoikeudellista, se voi olla myös siviilioikeudellista tai hallinto-oikeudellista.(HE 282/2010)

Lähisuhdeväkivallan uhrit

Rikoslaki 21 luku Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

5 §. Pahoinpitely ([21.4.1995/578](#))

”Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava”.

Huomioita lähisuhdeväkivallasta

Lähisuhdeväkivaltaan sisältyy usein monia rikoslain eri pykälissä mainittuja tekoja, mm. pahoinpitelyjä, seksuaalirikoksia, laittomia uhkauksia, kunnianloukkauksia, vapaudenriistoja ja vahingontekoja.

Lähisuhdeväkivallan uhreilla ei useinkaan ole tietoa siitä, että monet heihin kohdistuvat teot ovat rangaistavia. Olemme koonneet tähän yleisimpien henkeen ja terveyteen kohdistuvien lähisuhdeväkivaltaa koskevien rikosten pykälät. Laiton uhkaus ja vainoaminen ovat puolestaan vapautteen kohdistuvia rikoksia, joista on säädetty rikoslain 25 luvussa.

Pahoinpitelypykälän mukaan myös henkinen väkivalta on rikosoikeudellisesti rangaistava teko. Lain säännöksen mukaan ” taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä ym. on tuomittava pahoinpitelystä”. Terveiden vahingoittuminen, joko fyysinen tai psyykinen ja syy-yhteys tämän terveyden vahingoittumisen ja tekijän teon välillä täytyy olla todennettavissa, jotta teosta voitaisiin rangaista. Henkisen väkivallan rangaistavuus periaatteessa on uhrien kannalta tärkeä tieto, vaikka sen soveltaminen käytännössä onkin vaikeaa.

Joissakin lähisuhdeväkivaltatilanteissa tarvitaan myös lähestymiskielto turvaamaan uhrin oikeuksia. On kuitenkin huomattava, että lähestymiskielloa voidaan hakea myös ilman, että olisi joutunut väkivallan uhriksi. Poliisi voi myös määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon. Lähestymiskiellon rikkomisesta voidaan määrätä rangaistus, joka voi olla vankeutta.

Pahoinpitelypykälän mukaan myös henkinen väkivalta on rikosoikeudellisesti rangaistava teko. Lain säännöksen mukaan ”taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä ym. on tuomittava pahoinpitelystä”. Terveiden vahingoittuminen, joko fyysinen tai psyykinen ja syy-yhteys tämän terveyden vahingoittumisen ja tekijän teon välillä täytyy olla todennettavissa, jotta teosta voitaisiin rangaista. Henkisen väkivallan rangaistavuus periaatteessa on uhrien kannalta tärkeä tieto, vaikka sen soveltaminen käytännössä onkin vaikeaa.

6 §. Törkeä pahoinpitely

”Jos pahoinpitelyssä

- 1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,
- 2) rikos tehdään erityisen raa’alla tai julmalla tavalla tai
- 3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä pahoinpitelystä vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.”

7 §. Lievä pahoinpitely (21.4.1995/578)

”Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteijä on tuomittava lievästä pahoinpitelystä sakkoon”.

Huomioita pykälästä

Sellaisen teon osalta, joka luokitellaan lieväksi pahoinpitelyksi, on hyvä huomata Korkeimman oikeuden päätös KKO 1993:151. Tämän mukaan lapsen tukistaminen ja luunappien antaminen on ollut lievä pahoinpitely.

16 §. Syyteoikeus (lievästä pahoinpitelystä) (13.5.2011/441)

”Syyttäjä saa nostaa syytteen lievästä pahoinpitelystä vain, jos asianomistaja ilmoittaa rikoksen syytteeseen pantavaksi taikka teko on kohdistunut:

1) kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön;

2) tekijän aviopuolisoon tai entiseen aviopuolisoon, sisarukseen tai sukulaiseen suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa taikka henkilöön, joka asuu tai on asunut tekijän kanssa yhteistaloudessa tai on tai on ollut muuten näihin rinnastettavan henkilökohtaisen suhteen takia hänelle läheinen; taikka

3) henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi eikä rikoksenteijä kuulu työpaikan henkilöstöön.

Syyttäjä saa nostaa syytteen vammantuottamuksesta vain, jos asianomistaja ilmoittaa rikoksen syytteeseen pantavaksi”.

Vapauteen kohdistuvat rikokset

Rikoslaki 25 luku

7 §. Laiton uhkaus (21.4.1995/578)

”Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, laittomasta uhkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

Huomiota pykälästä

Lähisuhdeväkivaltaan liittyy usein myös uhkailu eri muodoissa. Monesti uhkailu täyttyy myös laittoman uhkauksen tunnusmerkistön, joka on rikoslaissa säädelty.

Laiton uhkaus on asianomistajarikos, jollei rikoksen tekemiseen ole käytetty hengenvaarallista välinettä tai ellei tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

7 a §. Vainoaminen (13.12.2013/879)

”Joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, vainoamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

Huomioita pykälästä

Vainoamisessa olennaista on se, että kyseessä ei ole yksittäinen rikollinen teko, vaan osateoista muodostuva henkilön elämänlaatua vakavasti häiritsevä tila, joka voi muodostua erittäin pelottavaksi tai ahdistavaksi ja hänen elämänsä hallitsevaksi.

Uhkaaminen on vainoamisrikoksen ensimmäinen tekotapatunnusmerkki. Uhkaamisen tulee kohdistua vainoamisen kohteeseen, mutta vainottuun kohdistettu uhkaaminen voi sisältää kolmanteen nähden toteutettavan uhan. Esimerkiksi naista voidaan uhata antamalla ymmärtää, että hänen lastaan tullaan vahingoittamaan.

Vainoamisen toisena tekotapana on toisen seuraaminen. Kolmantena vainoamisen tekotapana mainitaan tarkkaileminen. Tarkkailemisessa voidaan myös hyödyntää teknisiä apuvälineitä kuten kiikaria tai kameraa.

Neljäntenä tekotapana on yhteyden ottaminen. Yhteyden ottaminen voi tapahtua menemällä kohteen luokse, soittamalla tai lähettämällä viestejä.(HE 18/2013)

Helsingin hovioikeuden ratkaisusta HelHO:2016:17 ilmenee, että vainoamisen tunnusmerkistö ei täyttynyt tekoajan lyhyt kesto ja tekojen laatu huomioon ottaen. A oli seurannut B:tä, tavoittanut tämän ja yrittänyt lukuisia kertoja ottaa tähän yhteyttä puhelimitse, tekstiviestitse ja sähköpostitse sekä toimittanut tälle kukkia ja kortteja. B ei ollut vastannut yhteydenottoyrityksiin. B oli puoli vuotta aiemmin päättänyt sähköpostiviestillä A:n ja B:n vuosia kestäneen parisuhteen. Syytteen teonkuvauksessa mainitut teot oli tehty viiden vuorokauden aikana. Hovioikeus katsoi, ettei menettely täyttänyt vainoamisen tunnusmerkistöä.

Ihmiskauppa

Rikoslaki 25 luku Vapauteen kohdistuvista rikoksista (21.4.1995/578)

3 §. Ihmiskauppa (9.7.2004/650)

”Joka

- 1) käyttämällä hyväksi toisen riippuvaista asemaa tai turvatonta tilaa taikka toista painostamalla,
- 2) erehdyttämällä toista tai tämän erehdystä hyväksi käyttämällä,
- 3) maksamalla korvauksen toista määräysvallassaan pitävälle henkilölle tai
- 4) ottamalla vastaan sellaisen korvauksen

ottaa toisen määräysvaltaansa, värvää toisen taikka luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa toisen hänen saattamiseen 20 luvun 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun tai siihen rinnastettavan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, pakkotyöhön tai muihin ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin taikka elimien tai kudoksien poistamiseksi, on tuomittava ihmiskaupasta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. (19.12.2014/1177)

Ihmiskaupasta tuomitaan myös se, joka ottaa määräysvaltaansa kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön taikka värvää, luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa tämän 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa, vaikka mitään 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitettua keinoa ei olisi käytetty. (19.12.2014/1177)

Yritys on rangaistava.”

Huomiota pykälästä

Ihmiskauppa on vapauteen kohdistuva rikos. Ihmiskauppa säädettiin Suomessa rangaistavaksi vuonna 2004. Parituksen ja ihmiskaupan säännöksiä on jouduttu lainsäädäntömuutoksilla tarkistamaan. Esimerkiksi ihmiskaupan ja törkeän ihmiskaupan pykälän alle on siirretty kohtia, jotka aiemmin olivat paritus- ja törkeän parituspykälän alla. Tästä on mainittu aiemmin seksuaalirikososion alla, jossa käsiteltiin paritusta ja törkeää paritusta.

Ihmiskaupassa kohde on toisen määräämisvallan alainen laajemmin kuin parituksessa. Ihmiskaupassa tekijä voi esimerkiksi käyttäen hyväksi toisen turvatonta tilaa pitää häntä vallassaan hänen saattamisekseen prostituutioon. Säännöstä ei ole tulkittava niin, että se olisi aina ajallisesti paritusta edeltävä teko. Tekijän voidaan katsoa toimivan henkilön saattamiseksi esimerkiksi prostituutioon silloinkin, kun hän toimii syntyneen tilanteen jatkamiseksi eli estää toista luopumasta prostituutiosta. Jos parituksen kaltaisessa tilanteessa ihmiskaupan muut tunnusmerkit — käytetyt keinot ja tekotavat — ovat olemassa, ihmiskauppasäännöstä on pidettävä ensisijaisena paritussäännöksiin, myös ehdotettuun törkeään paritukseen nähden. Paritus voi myös muuttua ihmiskaupaksi, jos prostituoitu käyttäen ihmiskauppasäännösten mukaisia keinoja saadaan jatkamaan toimintaansa.(HE 103/2014 s. 6-7)

Ihmiskauppaan liittyy myös vaikeita kysymyksiä koskien ihmiskaupan tunnistamista. Ihmiskaupan uhria voi olla vaikea tunnistaa uhriksi. Uhri ei välttämättä uskalla puhua asioista totuudenmukaisesti viranomaisille. Esimerkiksi www.ihmiskauppa.fi sivulla todetaan, että: Asianmukaisella tunnistamisella on ihmiskaupan uhrien kannalta ratkaiseva merkitys. Jos ihmiskaupan uhreja ei tunnisteta, heidän lainmukaiset oikeutensa apuun ja suojeluun eivät voi toteutua. Tunnistamattomat uhrit eivät ohjaudu heitä varten perustettuun auttamisjärjestelmään tai pääse osallisiksi muistakaan oikeuksistaan, kuten oikeudestaan jäädä maahan ihmiskaupan uhreina. Tunnistamattomuus voi johtaa uhrin rankaisemiseen laittomaan toimintaan osallistumisesta tai esimerkiksi laittomasta maahantulosta. Se voi johtaa myös mahdollisen ihmiskaupan uhrin maasta poistamiseen, hyväksikäytön jatkumiseen ja / tai uudelleen uhriutumiseen. Puutteet uhrien tunnistamisessa heijastuvat kielteisesti myös rikostorjuntaan ja muun ihmiskaupan vastaisen toiminnan onnistumismahdollisuuksiin.

3 a §. Törkeä ihmiskauppa

”Jos ihmiskaupassa

- 1) käytetään 3 §:ssä tarkoitettujen keinojen sijasta tai lisäksi väkivaltaa, uhkausta tai kavaluutta,
- 2) aiheutetaan tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila taikka näihin rinnastettavaa erityisen tuntuva kärsimystä,
- 3) rikos kohdistuu kahdeksatoista vuotta nuorempaan lapseen tai henkilöön, jonka kyky puolustaa itseään on olennaisesti heikentynyt, tai
- 4) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa (8.5.2015/564) ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä ihmiskaupasta vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Törkeästä ihmiskaupasta tuomitaan myös se, joka alistaa toisen orjuuteen tai pitää toista orjuudessa, kuljettaa orjia tai käy kauppaa orjilla, jos teko kokonaisuutena arvostellen on törkeä.

Yritys on rangaistava.”

Huomioita pykälästä

Törkeän ihmiskaupan ja törkeän parituksen tekemuotoja on lainsäädäntömuutoksilla jouduttu tarkentamaan. Törkeästä parituspykälästä poistettiin vuonna 2014 kohta, joka on puolestaan törkeän ihmiskaupan pykälässä. Kohta koskee tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella toiselle aiheutettua vaikeaa ruumiinvammaa, vakavaa sairautta, hengenvaarallista tilaa taikka näihin rinnastettavaa erityisen tuntuva kärsimystä. Lain esitöissä on katsottu, että kyseisiä seurauksia voi aiheutua nimenomaan tilanteissa, joissa henkilöä taivutetaan toimimaan prostituutiossa vastoin tahtoaan, jolloin kysymys on ihmiskaupparikokselle ominaisesta painostamisesta tai

uhkailusta. Muutenkin ihmiskaupparikosten tunnusmerkistöissä on elementtejä, jotka voivat johtaa tällaisiin seurauksiin (riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan hyväksikäyttö, ihmisarvoa loukkaavat olosuhteet, väkivallan käyttö ja orjuuteen liittyvät teot). Lainsäädäntömuutosten perusteella tällaiset teot tuli katsoa ihmiskaupparikoksiksi ja ennen kaikkea törkeäksi ihmiskaupaksi. (HE103/2014)

Eduskunnan lakivaliokunta (LaVM 4/2004 vp) totesi tekijän ja teon kohteen välisen alistussuhteen olevan ihmiskaupassa intensiivisempi ja kokonaisvaltaisempi kuin parituksessa.

Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO:2014:80 arvioinut ihmiskaupan törkeää tekemuotoa. Uhri on ollut tapauksessa alle 18-vuotias. Näin ollen rikos on kohdistunut alaikäiseen, ja törkeän ihmiskaupan ankaroittamisperuste on kohdan 3 osalta täyttynyt. Asiassa oli vielä arvioitava oliko teko kokonaisuutena arvostellen törkeä. KKO on aiemmissa ratkaisuissaan todennut, että pelkästään jonkin ankaroittamisperusteen täytyminen ei riitä rikoksen katsomiseen kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Joissain tapauksissa ankaroittamisperusteen ilmenemistapa saattaa kuitenkin olla niin vahingollinen tai vaarallinen, että se jo sellaisenaan antaa aiheen arvioida rikos kokonaisuutena arvostellen törkeäksi.

Tapauksessa KKO katsoi, että alaikäinen uhri oli värväämisen seurauksena tarjonnut seksipalveluita useille kymmenille miehille neljän kuukauden aikana. Seksipalvelut olivat kattaneet sukupuoliyhteyden kohteeksi joutumista, jota voidaan pitää hyväksikäytön vakavimpana muotona. Lisäksi KKO:n lopputulokseen vaikutti se, että tekijä oli käyttänyt uhrin perheeseen kohdistuvaa väkivallan uhkaa, joka oli omiaan aiheuttamaan uhrissa ahdistuneisuutta. Näillä perusteilla teko oli kokonaisuutena arvostellen törkeä ja teko katsottiin törkeäksi ihmiskaupaksi.

http://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskaupan_muodot/seksuaalinen_hyvakaytto/mikko_-_loverboyn_uhri

Rangaistuksen koventamisperusteista

Rikoslaki 6 luku

5 §. Koventamisperusteet (13.6.2003/515)

”Rangaistuksen koventamisperusteita ovat:

- 1) rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus;
- 2) rikoksen tekeminen vakavien rikosten tekemistä varten järjestäytyneen ryhmän jäsenenä;
- 3) rikoksen tekeminen palkkiota vastaan;
- 4) rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta; ja (13.5.2011/511)
- 5) tekijän aikaisempi rikollisuus, jos sen ja uuden rikoksen suhde rikosten samankaltaisuuden johdosta tai muuten osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä.

Huomioita pykälästä

Pykälän 4. kohta on muuttunut 1.6.2011 alkaen. Rangaistuksen koventamisperusteet tulevat kyseeseen useiden uhriryhmien kohdalla. Esimerkiksi rikoksen tekeminen siksi, että uhri on maahanmuuttajataustainen, vammainen tai kuuluu seksuaalivähemmistöön voi olla koventamisperuste.

Syyteoikeuden vanhentumisesta

Rikoslaki 8 luku

1 §. Syyteoikeuden yleinen vanhentuminen (11.4.2003/297)

1-3 momentti

”Oikeus syyttää rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on elinkautinen vankeus, ei vanhennu.

(11.4.2008/212)

Syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu

1) kahdessakymmenessä vuodessa, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta määrääjäksi yli kahdeksan vuoden,

2) kymmenessä vuodessa, jos ankarin rangaistus on yli kaksi vuotta ja enintään kahdeksan vuotta vankeutta,

3) viidessä vuodessa, jos ankarin rangaistus on yli vuosi ja enintään kaksi vuotta vankeutta, ja

4) kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko.

(27.8.2010/755)

L:lla 755/2010 muutettu 4 kohta tulee voimaan lailla säädettävänä ajankohtana. Aiempi sanamuoto kuuluu:

4) kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta tai sakkoa.

Ankarimmalla rangaistuksella tarkoitetaan sitä rangaistusta, joka tekoon sovellettavassa rangaistussäännöksessä on säädetty enimmäisrangaistukseksi”.

1 §. Syyteoikeuden erityinen vanhentuminen (20.5.2011/540)

5 momentti

”Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön syyteoikeus vanhentuu aikaisintaan, kun asianomistaja täyttää kaksikymmentäkahdeksan vuotta. Sama koskee kahdeksatoista vuotta nuorempaan henkilöön kohdistunutta raiskausta, törkeää raiskausta, pakottamista sukupuoliyhteyteen, pakottamista seksuaaliseen tekoon, seksuaalista hyväksikäyttöä, paritusta, törkeää paritusta, ihmiskauppaa ja törkeää ihmiskauppaa. Syyteoikeus vanhentuu rikoksen kohteena olleen henkilön täyttäessä kaksikymmentäkolme vuotta, jos kysymyksessä on 20 luvun 8 b §:n 2 momentissa tarkoitettu lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin”.

Huomioita pykälästä

Seksuaalirikokset vanhentuvat pääsääntöisesti 10 ja 20 vuodessa riippuen siitä, onko kyseessä rikoksen ns. tavallinen vaiko törkeä tekotapa. Nämä vanhentumisajat ovat tulleet voimaan 1.1.1999.

Alaikäisiin kohdistuneiden seksuaalirikosten osalta on säädetty 1.1.2006 voimaan tulleella säännöksellä, että lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön syyteoikeus vanhentuu aikaisintaan, kun asianomistaja täyttää 28 vuotta. Sama koskee 18 vuotta nuorempaan henkilöön kohdistunutta raiskausta, törkeää raiskausta ja pakottamista sukupuoliyhteyteen. Tätä säännöstä sovelletaan 1.1.2006 ja sen jälkeen tapahtuneisiin rikoksiin (1161/2005).

Pykälään lisättiin 5 momentti, sitä sovelletaan 1.6.2011 ja sen jälkeen tapahtuneisiin rikoksiin. Tähän momenttiin on lisätty rikoksia, joilla on tämä erityinen vanhentumisaika. Momentin mukaan lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön syyteoikeus vanhentuu aikaisintaan, kun asianomistaja täyttää 28 vuotta. Sama koskee 18 vuotta nuorempaan henkilöön kohdistunutta raiskausta, törkeää raiskausta, pakottamista sukupuoliyhteyteen, pakottamista seksuaaliseen tekoon, seksuaalista hyväksikäyttöä, paritusta, törkeää paritusta, ihmiskauppaa ja törkeää ihmiskauppaa.

Ja vielä vuoden 2011 uudistuksena on lisäys edellä mainittuun 5 momenttiin, jonka mukaan syyteoikeus vanhentuu rikoksen kohteena olleen henkilön täyttäessä 23 vuotta, jos kysymyksessä on 20 luvun 8b §:n 2 mom. tarkoitettu lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin. Voimaantulo tässäkin tapauksessa on ollut 1.6.2011.

Muutokset:

Katriina Sorsa, varatuomari, koordinaattori, Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Tukinainen ry, www.senjanetti.fi-hanke, rahoittajana oikeusministeriö

